

האלוף דורון פיילס

נשיא בית הדין הצבאי לערעורים משנת 2016

"בית הדין הצבאי עוסק בסוגיות ליבה של החברה הישראלית. יש מקום לתת במסגרתו ביטוי לתפיסה שיקומית רחבה הרואה בהליך השיפוטי כלי לתיקון חברתי ולמתן הזדמנות שנייה".

(דברי האלוף פיילס בריאיון עימו, אוגוסט 2018)

האלוף דורון פיילס נולד בשנת 1965 בחיפה להדסה וטיבור, ניצולי שואה מהונגריה.

בשנת 1987 השלים תואר בוגר במשפטים באוניברסיטת תל אביב במסלול העתודה האקדמית בצה"ל. בעל תואר מוסמך במשפטים מטעם אוניברסיטת בר-אילן. בשנים 1987-1995 מילא שורת תפקידים בפרקליטות הצבאית: תחילה במחלקת ייעוץ וחקיקה, ובהמשך בתביעה הצבאית וכסגנו צבאי פיקודי בפרקליטות פיקוד צפון.

בשנת 1992 מונה לשופט בבית המשפט הצבאי בשומרון. בשנת 1995 מונה לשופט ביחידת בתי הדין הצבאיים. בשנת 2000 מונה לנשיא בית הדין הצבאי במחוזות שיפוט מרכז וחיל האוויר, ובד בבד כיהן כנשיא בית המשפט הצבאי בלוד. בשנת 2002 כיהן במינוי בפועל כשופט בית הדין הצבאי לערעורים. בשנת 2008 מונה לשופט בית הדין הצבאי לערעורים, ובאותה שנה מונה למשנה לנשיא בית הדין. בשנת 2010 הועלה לדרגת תת-אלוף. בשנת 2016 הועלה לדרגת אלוף ומונה לנשיא בית הדין הצבאי לערעורים ולחבר פורום המטה הכללי.

האלוף פיילס מדגיש כי בתי הדין הצבאיים אינם ניצבים רק בלב ההווה והעניין הצבאיים, אלא עוסקים בסוגיות מרכזיות הנושאות אופי ועניין ציבורי כללי במדינת ישראל. כך, הפסיקה הצבאית עוסקת בסוגיות הנוגעות לאתוס, למוסר ולערכי לחימה בהתאם לעקרונות היסוד של צה"ל; הדבר מצא ביטוי לא מכבר בפרשת אלאור אזריה, שזכתה לתהודה רחבה בציבור הישראלי (ע/17/21, 18.21 סמל אזריה נ' התובע הצבאי הראשי (2017)).

עיסוקה הרחב של מערכת השפיטה הצבאית בלחימה הבלתי מתפשרת בעבירות מין בצה"ל, הִקל במפקדים בכירים וכלה בחיילים צעירים, גם הוא דוגמה לעיסוק בסוגיה ציבורית מרכזית. אף שהמשרתים בצה"ל עוברים תהליך מיון, שיבוץ והתאמה, מצטיירת תמונה עגומה של טיפול מתמיד בעבירות מסוג זה; האלוף פיילס סבור כי הצבא מחויב ללחום מלחמת חורמה למיגור עבירות אלה. על הצבא מוטלת חובה להגן על חיילות וחיילים הנמנים עם שורותיו מתוקף החובה לשרת בצבא, הִקלה עליהם מכוח החוק, ולהבטיח שמירה על גופם, כבודם ופרטיותם.

התפתחות הטכנולוגיה והשימוש במכשירי טלפון ניידים, על רקע גילם הצעיר של החיילים - שאישיותם לא תמיד בשלה - העמידו אתגר חדש לפני מערכת השפיטה הצבאית: הופעתן של עבירות פגיעה בפרטיות ומעשים מגונים באמצעות שימוש במכשיר טלפון נייד. האלוף פיילס מציין כי בשנים האחרונות עסקו בתי הדין הצבאיים בשורת מקרים כאלה, ובכל פסקי הדין ניתן ביטוי לכך שמאפייניה של המסגרת הצבאית - מערכת משמעת היררכית המבוססת על אמון בין החיילים ועל הרעות השוררת ביניהם - הם שיקולים שיש להביא בחשבון בעת קביעת מידת העונש ההולמת. החיבור ההדוק של אוכלוסיית הנאשמים לטכנולוגיה ולטלפונים הניידים מעורר סוגיות משפטיות שונות במישור הראייתי והמהותי. כך, למשל, עסק בית הדין הצבאי לערעורים בשאלת חוקיותם של חיפושים הנעשים במכשיר טלפון נייד, סוגיה המעסיקה אף את בתי המשפט במערכת הכללית. בית הדין לערעורים הציב בהחלטותיו אבני בוחן להתמודדות עם סוגיה משפטית חדשנית זו. גם העיסוק בלחימה בנגע הסמים בצה"ל הוא מרכזי, ותופס מקום נכבד בפסיקת בתי הדין הצבאיים. בשנים האחרונות, שינוי מדיניות האכיפה במערכת המשפט הכללית בכל הנוגע לשימוש בסמים "קלים" נתן אותותיו במדיניות התביעה הצבאית בעניין העמדתם לדין של חיילים בעבירות של שימוש בסמים "קלים" בניסבות מסוימות. בתי הדין הצבאיים נדרשו להכרעות במגוון סוגיות משפטיות הנגזרות מאימוצה של מדיניות זו, בהיבטים שונים הנגזרים מאכיפת האיסור על שימוש בסמים בצה"ל והנוגעים למעצרים, לעצם העמדה לדין, למדיניות ענישה ולרישום הפלילי.

בפסיקתם, בתי הדין הצבאיים תורמים את חלקם במאבק בנגע תאונות הדרכים, ודנים בשאלות הקשורות באחריות מפקדים לשילוח נהגים צעירים למשימות ובאחריות לתאונות של נהגים צבאיים בעת האימונים ואף במהלך פעילות מבצעית.

מישור נוסף ומהותי במלאכתם של בתי הדין הצבאיים נוגע לחובת השירות בצה"ל וליישומו של חוק שירות ביטחון על מגזרים שונים בחברה הישראלית. הדיונים בעניינים אלו מעוררים לא פעם סוגיות שונות ומורכבות בתחומי המשפט הפלילי, המנהלי והחוקתי.

כל אלה הן סוגיות מפתח הנוגעות לערכי היסוד של החברה הישראלית ומונחות לפתחם של בתי הדין הצבאיים. פסקי הדין הצבאיים משקפים את פני החברה הישראלית, והיבטים חברתיים שונים הנוגעים לתפקידו של צה"ל, צבא העם, בצמצום פערים חברתיים בחברה הישראלית - מוצאים את ביטויים אף בפעילותה של מערכת המשפט הצבאית.

דוגמה מובהקת לכך היא **בית הדין הצבאי המשלב**, שהחל לפעול בראשית שנת 2018. בית דין זה, הפועל ברוח מודל "בתי המשפט הקהילתיים" שהולכים ומתרחבים ברחבי העולם ואף במערכת המשפט הכללית במדינת ישראל, נותן ביטוי לתפיסה שיקומית רחבה הרואה בהליך השיפוטי כלי לתיקון חברתי ולמתן הזדמנות שנייה. הניסיון הקצר המצטבר מצביע על כך שטיפול פרטני בנאשם במסגרת הצבאית בשיתוף גורמי רווחה וקהילה, מתוך ראייה רחבה של צורכי המשפחה, המערכת והחברה, מניב הצלחה.

לדברי האלוף פיילס, התפיסה המנחה את פעולתה של יחידת בתי הדין הצבאיים נשענת על שני אדנים: האחד - התפיסה כי בית הדין הצבאי הוא חלק מהרשות השופטת במדינת ישראל, והוא משמש הרשות השופטת בצה"ל; תפיסה זו מקובלת במערכת המשפט הכללית ועוגנה גם בפקודות הצבא. והאחר - התפיסה כי מדובר ביחידה צבאית, שהמשרתים בה הם קציני צה"ל וחייליו בשירות חובה וקבע, סדיר ומילואים, וכי זהותם של שופטי בתי הדין כשופטים אינה מנוגדת לזהותם כקצינים - נהפוך הוא, מדובר בהיבטים משלימים, וקסמה וייחודה של היחידה טמונים בשילוב בין השניים. בית הדין הצבאי הוא בית משפט במיטבו, שתכליתו עשיית משפט צדק, והוא פועל מתוך היכרות עמוקה עם הצבא ועם צרכיו הייחודיים, ויחידת בתי הדין הצבאיים היא יחידה צבאית במיטבה - מבחינת הנראות וההקפדה על הכללים ועל פקודות הצבא. היבטים ייחודיים אלה הם נדבכים מהותיים בעשייה, והודות לשילובם של השניים מתבצעת מלאכת השיפוט הצבאי על הצד הטוב ביותר.

האלוף פיילס ציין כי בשנים האחרונות יצא לדרך מיזם **"נווה צדק"**, שבמסגרתו נבנית קריית משפט צבאית במחנה בית ליד. כל בתי הדין המחוזיים צפויים להתכנס תחת קורת גג אחת במבנה חדש ומכובד, שיהלום את מעמדם וישרת את תכליתם - לעשות משפט צדק במסגרת הצבאית.

חקירת סיבות מותה של רב"ט רדקליף ז"ל

הפרקליטות הצבאית הייתה כי המוות נגרם מירי עצמי. הורי המנוחה לא השלימו עם המסקנה ועתרו לנשיא בית הדין הצבאי לערעורים בבקשה למנות שופט חוקר. לביסוס טענתם, הציגו ההורים חוות דעת של מומחים לבליסטיקה, שלפיהן מותה של המנוחה לא נגרם מירי עצמי. בין היתר טענו המומחים כי היו מחדלים בחקירת מצ"ח - רצועת הנשק של המנוחה אבדה, הזירה זוהמה והחקירה בכיוונים מסוימים לא מוצתה. נשיא בית הדין הצבאי לערעורים האלוף פיילס נעתר לבקשתם והורה למנות שופט חוקר, לראשונה מאז תוקן החוק שהסמיכו לעשות כן (ב"ש/16/128 גרי וג'יקובס נ' הפרקליט הצבאי הראשי (2017)).

ההליך של חקירת סיבות המוות התנהל בפומבי וכלל שני ביקורים בזירת האירוע, שמיעת העדים המומחים ועדי ראיה (28 במספר), ופעולות חקירה נוספות. בתום ההליך הגיע השופט החוקר סא"ל ויגיסר למסקנה כי ברמה גבוהה של ודאות, לא הייתה מעורבות של גורם חיצוני באירוע, וכי מותה של המנוחה נגרם מירי עצמי. עם זאת, הובהר, כי אי אפשר לקבוע אם המנוחה ביקשה לשים קץ לחייה או שמותה נגרם בתאונה, בעקבות מעשה רשלני בנשק (דר"ש/11/17 גרי וג'יקובס נ' הפרקליט הצבאי הראשי (2018)).

לפי חוק השיפוט הצבאי, אם מת חייל שלא בקרב, ויש יסוד סביר לחשש שסיבת מותו אינה טבעית או שמתו נגרם בעבירה, או אם מת חייל בהיותו נתון במעצר, במחבוש או במאסר או בהיותו מאושפז בבית חולים לחולי נפש - רשאים הפרקליט הצבאי הראשי ושורת גורמים מעוניינים המפורטת בחוק (כגון בני משפחה) לבקש מנשיא בית הדין הצבאי לערעורים להורות על חקירת סיבת המוות. לפי ההלכה הפסוקה, אין די בכך שהשופט החוקר יקבע את הסיבה הביולוגית שבעטייה נגרם המוות, אלא עליו להוסיף ולברר את הנסיבות שבהן התרחש המוות, ואף לבחון אם אפשר לגלות את האחראי למוות (בג"ץ 5221/90 פרופסור טבע נ' השופט החוקר בסיבות מותה של בתיה בר יוסף (1992)).

הסמכות להורות על חקירת סיבות מוות הוענקה לנשיא בית הדין הצבאי לערעורים בשנת 2014, בתיקון מס' 67 לחוק השיפוט הצבאי. עד אותה עת הייתה הסמכות מסורה לפרקליט הצבאי הראשי.

ב-22 בפברואר 2015 נמצאה רב"ט טובית רדקליף ז"ל ירויה בראשה ולא רוח חיים בעמדת שמירה פנימית ביחידתה. חקירת מצ"ח לבדיקת נסיבות מותה נפתחה מיד. לאירוע לא היו עדי ראיה, והחקירה לא העלתה סימנים לכוונות אובדניות מצידה של המנוחה. בתום החקירה, חוות הדעת של גורמי